

Charles de Montesquieu

(Charles Louis de Secondat, baron de la Brède et de Montesquieu)
(*1689 La Brède netoli Bordo - †1755 Paryžius)

Montesquieu yra vienas įtakingiausių ir žinomiausių Švietimo epochos prancūzų mąstytojų. Plačiai domėdamasis istorija, filosofija, teise ir politika, jis pasiekė neįtikėtinos sėkmės tiek kaip teisėjas, politikas, tiek ir kaip novelistas bei politinis mąstytojas. Keliaudamas po Europą ir studijuodamas skirtingas politines santvarkas ir jų vystymąsi, būdamas senovės politinės istorijos žinovu, parašė „Apie Romėnų didybę ir žlugimą“ (1734). Dvejus metus praleidęs Anglijoje, jis susižavėjo Britų konstitucija, tapo John Locke gerbėju. Tada Montesquieu parašė garsų traktatą „Įstatymų dvasia“, išspausdintą 1748 m. Jo mintys apie valdžios atskyrimą ir laisvę valstybinėje santvarkoje sukėlė diskusijų visoje Europoje. Nesubalansavus *įstatymų leidžiančiosios* ir *vykdomosios* bei *teisminės valdžios*, neįmanoma pasiekti laisvės ir išvengti piktnaudžiavimo valdžia. Šis teiginys tapo liberalios demokratijos principu ir išplito visame pasaulyje kaip siekiamybė. Liberalios minties raidos atžvilgiu ypač įdomus yra Montesquieu politinės laisvės pabrėžimas. Jo traktatą „Įstatymų dvasia“ dauguma laiko kaip politinio liberalizmo užuomazga ir pabrėžia, kad būtent jo įkvėpti Amerikos konstitucijos sudarytojai pritaikė valdžių atskyrimo principą. Tiek T. Jefferson, JAV Nepriklausomybės deklaracijos autorius, tiek A. Hamilton ir J. Madison buvo Montesquieu teorijų gerbėjai.

Matydamas, kad kiekviena politinė valdžia tendencingai piktnaudžiauja savo galiomis,

Montesquieu pasisako už savavališkų sprendimų priėmimo apribojimą ir už teisinės valstybės įsigalėjimą - tai pasitarnautų ne tik gyventojų saugumui ir naudai, bet neabejotinai ir pačiai valstybei.

Pirmose aštuoniose knygose „Įstatymų dvasia“ Montesquieu vysto valdymo teoriją, apibūdindamas ir palygindamas demokratinę respubliką ir aristokratinę respubliką su monarchija ir despotizmu. Politinės laisvės teorija yra išvystyta 11-toje knygoje; čia teigiama, kad gyventojų laisvė yra teisė elgtis kaip tinkamiems iki įstatymų nurodytos ribos. Montesquieu mintys apie asmens laisvės išties modernios – asmens laisvė pasibaigia tada, kai ji pažeidžia kitų asmenų laisvę.

Montesquieu politinės ekonomikos teorijos išties pranašiškos – studijuodamas Europos ir Azijos ekonomikos vystymosi skirtumus, jis pabrėžė konkurencijos laisvoje rinkoje būtinybę tam, kad prekyboje būtų nustatytos teisingos kainos.

Literatūra:

Aron, Raymond, 1968: Main Currents of Sociological Thought, Doubleday, NY

Berlin, Isaiah, 1990: Montesquieu, Hogarth Press, London

Richter, Melvin, 1977: The Political Theory of Montesquieu, Cambridge University Press

Internetinės svetainės:

www.constitution.org/cm/sol.htm
(„Įstatymų dvasia“ vertimas į anglų kalbą)

www.u-grenoble3.fr/Montesquieu
(Société Montesquieu etc. prancūzų kalba)

Šaltinis:

Friedrich Naumann Institutas
http://www.fnst-freiheit.org/webcom/show_article.php/_c-1144/_lkm-1091/i.html

Parengė Wolfgang Sachsenröder